

Akademisering af arbejdsmarkedet fortsætter

ANALYSE

Med en stigning på over 240.000 vil antallet af personer med en videregående uddannelse være godt 20 procent højere i 2032. Ud over en øget arbejdsstyrke på 80.000 og 80.000 færre ufaglærte, så vil antallet af faglærte også falde med over 80.000 sammenlignet med 2022.

Akademisering af arbejdsmarkedet fortsætter

Dato: 31. oktober 2022

Allerede i 2022 oplever vi mangel på faglærte i Danmark. Beskæftigelsen er høj. Ledigheden er lav. Rekrutteringsudfordringerne er store.

Forude ligger store investeringer i bl.a. den grønne omstilling, som vil øge efterspørgslen efter især faglærte. Hertil kommer trækket fra både ældreservice og sundhed, når antallet af ældre stiger.

I den situation er det nødvendigt, at arbejdsudbuddet af faglærte stiger, for at enderne kan mødes. Men fremskrivninger af arbejdsstyrken viser det modsatte. Mens antallet af faglærte falder, så vil akademiseringen af arbejdsmarkedet fortsætte i et højt tempo.

Hovedpointer fra undersøgelsen

- Den samlede arbejdsstyrke forventes at stige med over 80.000 personer fra 2022 til 2032, men stigningen dækker over store forskydninger.
- Antallet af ufaglærte på arbejdsmarkedet falder med knap 80.000
- Udbuddet af faglærte falder med over 80.000 fuldtidspersoner fra 2022 til 2032. Det er et fald på 9 procent.
- Udbuddet af videregående uddannede stiger omvendt med godt 240.000, svarende til 20 procent. Dermed ender de tre gange 80.000 fra ændringer i arbejdsstyrke, ufaglærte og faglærte i gruppen af højtuddannede.
- Antallet af kandidater og forskere forventes at stige med hele 35 pct. på blot 10 år. Det svarer til 151.000 ekstra akademikere.

Stigning i antal med LVU eller ph.d. fra 2022 til 2032:

35%

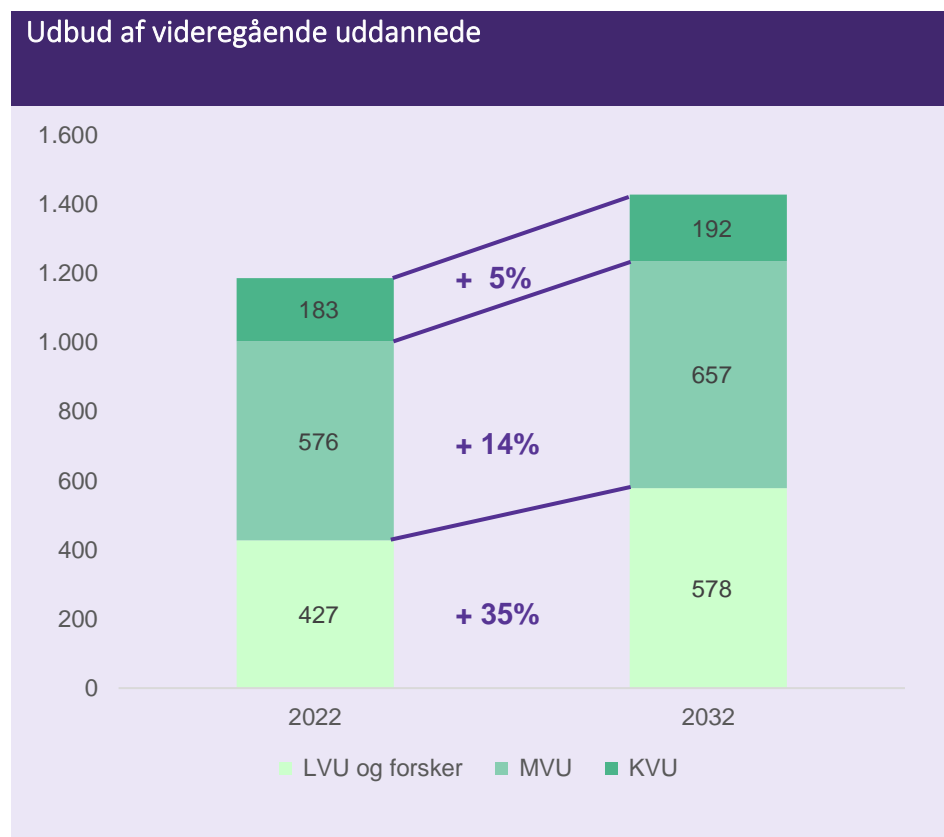
Akademisering af arbejdsmarkedet forsætter i et højt tempo

Data baseret på DREAM¹ viser, at Danmark i løbet af de kommende 10 år kan forvente en stigning i antallet med en videregående uddannelse i arbejdsstyrken på ca. 242.000 personer til i alt 1.428.000 i 2032, jf. figur 1.

Det svarer til 20 procent flere i arbejdsstyrken med en videregående uddannelse i 2032 end i 2022. Antallet med en kort videregående uddannelse stiger med 5 pct., mens antallet af sygeplejersker, lærere, diplomingeniører og andre med en mellemlang videregående uddannelse øges med 81.000 svarende til 14 procent.

Højdespringeren er dog gruppen med en lang videregående uddannelse eller forskeruddannelse, som stiger med 35 procent. I absolutte tal er det 151.000 flere akademikere på 10 år.

20% stigning af personer med videregående uddannelse i arbejdsstyrken på 10 år

Figur 1

Kilde: SMVdanmark pba. data fra HBS Economics sponsoreret af Varelotteriet

¹ DREAM er Danmarks Statistiks model, der bruges til at vurdere den langsigtede udvikling i dansk økonomi. Modellen bruges bredt af ministerier, tænketanke og forskere.

Udviklingen betyder, at andelen af arbejdsstyrken med en videregående uddannelse stiger fra 41,6 procent i 2022 til 48,7 procent i 2032, dvs. en stigning på 7,1 procentpoint.

Mangel på faglært arbejdskraft varer ved

2022 er et år med højkonjunktur og pres på arbejdsmarkedet. Med 2.963.000 satte lønmodtagerbeskæftigelsen rekord i juni 2022. Det er 174.000 flere end samme måned i 2019, dvs. før coronakrisen. Ledigheden er da også lav. A-kasseopgørelser af ledigheden for henholdsvis metalarbejdere og håndværkere for juni 2022 ligger f.eks. på 1,4 og 1,5 procent.

Det pressede arbejdsmarked viser sig også ved arbejdsgivernes rekrutteringsproblemer. Rekrutteringsundersøgelsen (STAR) fra juni 2022 viser en forgæves rekrutteringsrate (FRR) på gennemsnitlig 29 procent, hvilket svarer til 135.000 forgæves rekrutteringer fra september 2021 til februar 2022. I brancherne 'Bygge og anlæg' og 'Hoteller og restauranter' er vi oppe på en FRR på henholdsvis 37 og 39 procent, og vi konstaterer niveauer på over 50 procent for nogle brancher i de enkelte arbejdsmarkedsregioner.

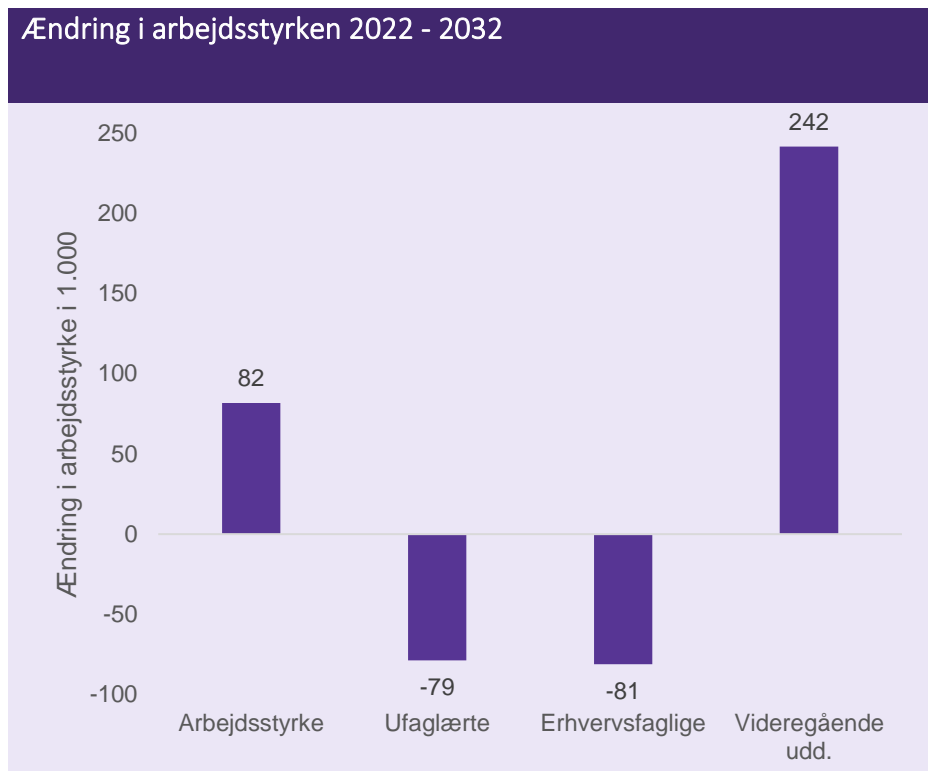
Samtidig ser vi ind i en længere årrække med stigende efterspørgsel efter faglært arbejdskraft. Det skyldes blandt andet store investeringer i den grønne omstilling. Både bygningsmassen og energiinfrastrukturen står overfor store investeringer, som øger efterspørgslen efter håndværkere og teknikere. Hertil kommer trækket på faglært arbejdskraft til både ældreservice og sundhed, når antallet af ældre stiger.

I den situation er det vigtigt, at antallet af faglærte i arbejdsstyrken stiger. Fremskrivningen af arbejdsstyrken fortæller os dog, at vi kan forvente et fald på over 80.000 faglærte i løbet af de næste 10 år, jf. figur 2. I løbet af de næste 10 år vil andelen af faglærte i arbejdsstyrken dermed falde med 3,6 procentpoint til blot 27,9 procent af arbejdsstyrken.

Denne forventede udvikling sker på trods af, at arbejdsstyrken frem mod 2032 forventes at blive styrket med over 80.000 personer. Dette skyldes blandt andet arbejdsmarkedsreformer siden 2006, som øger tilbageskrænkingsalderen.

Udviklingen med de over 80.000 færre faglærte sker også på trods af, at antallet af ufaglærte forventes at falde 10 procent, svarende til knap 80.000.

3 gange
80.000 bliver
modsvares af
240.000 eks-
tra med vide-
regående ud-
dannelse

Figur 2

Kilde: SMVdanmark pba. data fra HBS Economics sponsoreret af Varelotteriet

Figur 2 viser, at de tre gange ca. 80.000 bliver modsvaret af en stigning i antallet med en videregående uddannelse på godt 240.000.

Den kraftige akademisering af arbejdsmarkedet, som vi har set i de seneste to årtier, ser dermed ud til at fortsætte i et højt tempo.

Mange ældre faglærte forlader arbejdsmarkedet og der bliver ikke fyldt op med nyuddannede

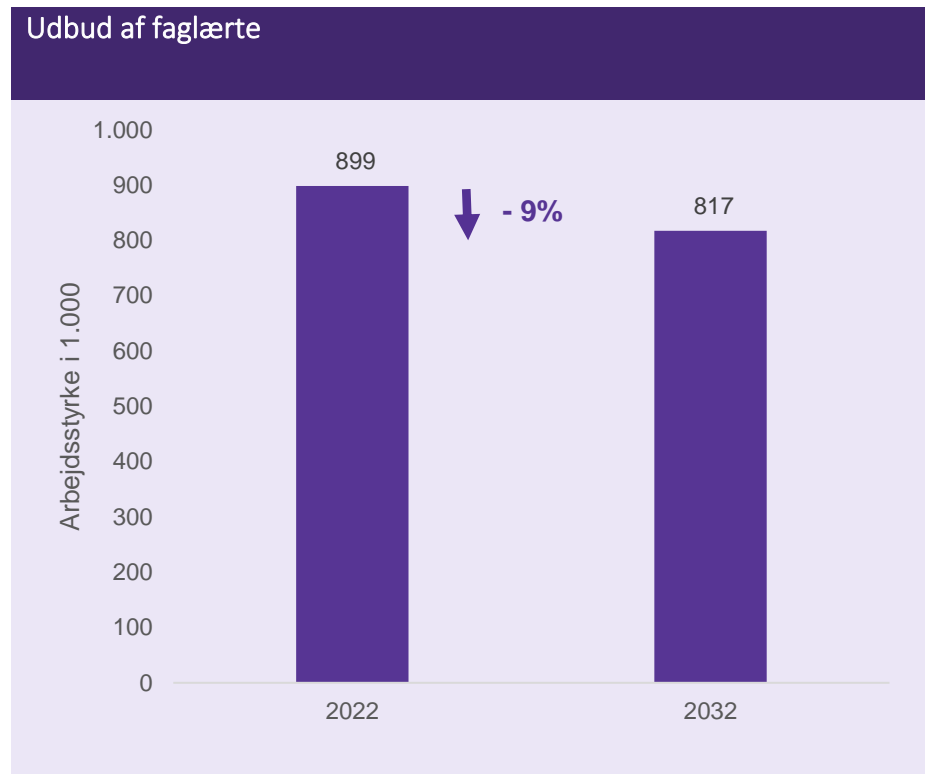
I perioden fra 2022 til 2032 kan vi forvente, at ca. 489.000 faglærte trækker sig fra arbejdsstyrken. Dette sker primært, fordi en stor andel af de erhvervsfagligt uddannede er oppe i årene og derfor må forventes at trække sig fra arbejdsmarkedet. Samtlige politiske aftaler om fx indeksering af pensionsalder samt den afskaffede modregning for pensionister er således indregnet i fremskrivningerne.

I samme periode forventes en tilgang til arbejdsmarkedet på ca. 407.000 med en erhvervsfaglig uddannelse. Hovedkilden til denne stigning er

nyuddannede faglærte, men der kan også indgå faglærte fra udlandet ud fra de eksisterende ordninger.

Forskellen på ca. 82.000 faglærte får dermed antallet af faglærte i arbejdsstyrken til at falde fra 899.000 i 2022 til 817.000 i 2032, jf. figur 3. Det er et fald på 9 procent.

Antallet af faglærte i arbejdsstyrken forventes at falde med 9 %

Figur 3

Kilde: SMVDanmark pba. data fra HBS Economics sponsoreret af Varelotteriet

På tilsvarende vis forventes ca. 731.000 ufaglærte at forlade arbejdsmarkedet fra 2022 til 2032.

Til gengæld forventes ca. 652.000 nye ufaglærte at træde ind på arbejdsmarkedet. Det er personer med grundskolen eller gymnasial uddannelse som højeste uddannelsesforløb, og som derfor ikke har færdiggjort en kompetencegivende uddannelse. Nettoeffekten på ufaglærte i arbejdsstyrken bliver dermed ca. 79.000 færre ufaglærte i løbet af de næste 10 år.

Konklusion og politikforslag

Årtiers politiske prioriteringer i retning af videregående uddannelser har sat sig i både investeringer i uddannelsesinstitutionerne og i unge menneskers uddannelsesønsker. Begge tendenser har forstærket hinanden, og resultatet har været en meget kraftig stigning i antallet af personer med en videregående uddannelse, mens antallet af nyuddannede med en erhvervsfaglig uddannelse har haft en negativ trend.

Denne analyse viser, at vi kan forvente en lignende udvikling i hvert fald i de kommende 10 år. Vi må forvente, at det giver en række konkrete udfordringer. Det gælder både i forhold til serviceniveauet til de ældre og på sundhedsområdet. Det gælder også i forhold til investeringerne i såvel automatisering af produktion og i den grønne omstilling, hvor der er brug for mange faglærte for at det praktisk kan lade sig gøre. Bevillinger fra politikerne er ikke nok til, at det kan lykkes. Der skal også være faglærte til at udføre arbejdet.

SMVdanmark foreslår derfor en større opprioritering af erhvervsuddannelserne, så kvaliteten bliver løftet. SU på kandidatuddannelser omlægges til lån, og at de frigjorte midler investeres i flere faglærte. Dette skal ske gennem konkrete initiativer, der styrker rekruttering, fastholdelse og kvalitet på erhvervsuddannelserne. Blandt initiativerne er fx en større rolle for erhvervsskolerne i udskolingen fra grundskolen samt investeringer i mere tidssvarende udstyr og læring på erhvervsskolerne.

Kontakt

Cheføkonom og analysechef Martin Kyed, tlf. 25 15 78 31, kyed@SMV-danmark.dk.

SMVdanmark, oktober 2022.

Data til analysen er sponsoreret af

Bilag: Metode

Fremskrivning af arbejdsstyrken

Fremskrivningen af arbejdsstyrken frem mod 2032 tager udgangspunkt i DREAM-gruppens seneste socioøkonomiske fremskrivning. Arbejdsstyrken består af beskæftigede og ledige og er afgrænset til de 16-74-årige.

I DREAM-gruppens fremskrivning er arbejdsstyrken alene opdelt efter uddannelsesniveauer. For at opnå en mere detaljeret uddannelsesgruppering for de erhvervsfaglige uddannelser, har vi anvendt Danmarks Statistiks registre til at fordele arbejdsstyrken blandt de erhvervsfaglig på en lang række uddannelsesgrupper.

Fremskrivningen af arbejdsstyrken er sket i tre trin:

1. På baggrund af DREAM-gruppens socioøkonomiske fremskrivning har vi først fordelt arbejdsstyrken på uddannelsesniveauer og 1-årsalderstrin.
2. Ved hjælp af registerdata fra Danmarks Statistik har vi herefter inddelt arbejdsstyrken blandt de erhvervsuddannede i en lang række uddannelsesgrupper. For hver uddannelsesgruppe har vi for hvert 1-årsalderstrin beregnet, hvor stor en andel af den samlede arbejdsstyrke blandt de erhvervsuddannede, de udgør af det pågældende alderstrin. Det har vi gjort på baggrund af data fra ultimo november 2020. I fremskrivningen antager vi, at disse andele er konstante over tid. Det betyder, at hvis fx elektrikere udgjorde 20 pct. af arbejdsstyrken blandt 70-årige erhvervsuddannede i 2020, så gør de det også i 2032.
3. Ved at gange disse andele på arbejdsstyrketallene fra DREAM-gruppens fremskrivning, fremskriver vi til slut arbejdsstyrken på 1-årsalderstrin for alle uddannelsesgrupper frem til 2032. Dette indebærer desuden, at vores fremskrivning af arbejdsstyrken er afstemt med arbejdsstyrken i DREAM-gruppens fremskrivning.

Beregning af til- og afgang fra arbejdsstyrken

På baggrund af vores arbejdsstyrkefremskrivning har vi efterfølgende beregnet til- og afgang fra de enkelte uddannelsesgrupper hvert år.

Disse beregninger består af to trin:

1. Først har vi beregnet til- og afgang for de enkelte uddannelsesgrupper fordelt på 1-årsalderstrin i de enkelte år. Det har vi gjort ved at beregne forskellen mellem arbejdsstyrken for hver uddannelsesgruppe på et givent 1-årsalderstrin i et givent år og arbejdsstyrken for den samme uddannelsesgruppe, som er ét år yngre året før. Dette kan udtrykkes med formlen:

$$D = Au,t,a - Au,t-1,a-1$$

hvor u er uddannelsesgruppe, t er år og a er 1-årsalderstrin. Hvis D er positiv er arbejdsstyrken vokset og der er sket en tilgang.

Hvis D omvendt er negativ er arbejdsstyrken faldet og der er sket en afgang. Aldersafgrænsningen betyder desuden, at der hvert år er en tilgang af nye 16-årige, ligesom der vil være en afgang af 74-årige, som forlader arbejdsstyrken.

2. Ved at summere til- og afgangene for alle 1-årsalderstrin har vi beregnet nettotilgangen for hver uddannelsesgruppe for årene 2023-2032. I 2030 stiger pensionsalderen fra 67 år til 68 år. Det indebærer, at der i 2030 sker et markant fald i afgangene af de 67-årige. Fra 2031 stabiliseres afgangene dog igen, hvor det nu er de 68-årige som i vidt omfang forlader arbejdsstyrken.

Kilde: HBS Economics